

SOMMAIRE

Ára: 1300 Ft

Zsoldos, Endre: <i>Libellus Auguriorum</i> : tableaux astrologiques	261
id. Frivaldszky, János: La première minéralogie de la Transylvanie – ses partisans et ses adversaires	273
Markó, Veronika: La première et la dernière bibliothèque de Dezső Szabó	286

CONTRIBUTIONS HISTORIQUES

Un fragment de l'antiphonaire Ms I 3c de la Bibliothèque archiépiscopale d'Esztergom aux Archives municipales de Nagyszombat (<i>Eva Veselovská-Körmendy, Kinga</i>)	300
Le poeta christianus du <i>Cod. Lat. 423</i> de l'OSZK (<i>Bolonyai, Gábor</i>)	303
Le codex 'I' est-il de Presbourg? (<i>Kovács, Andrea</i>)	305
Un chronique inconnu du 16. siècle sur l'invasion des tartares dans le chansonnier Petrovay (<i>Schelhammer, Zsófia</i>)	312
Un drame sur Lazare en latin conservé au département de manuscrits de l'OSZK (<i>K. Kaposi, Krisztina</i>)	316
<i>Ex bello pax, expace ubertas</i> . Une source possible d'une gravure par le maître G. C. (<i>Lovas, Borbála</i>)	322
Poèmes sur la mort par Kristóf Thurzó (1614) (<i>Szőke, Kornélia</i>)	326
Un nouveau volume provenant de la bibliothèque de Miklós Bethlen (<i>Simon, Melinda</i>)	335
Imprimés inconnus du 18e siècle (<i>Knapp, Éva</i>)	337

CHRONIQUE

A l'occasion du prix <i>Patrimoine hongrois</i> accordé à Csaba Csapodi et à son épouse, 2015 (<i>Rozsondai, Marianne</i>)	349
--	-----

REVUE

Ruth Kestenberg-Gladstein, Heraus aus der „Gasse“. Böhmens Juden im 19. Jahrhundert. Neuere Geschichte der Juden in den Böhmischen Ländern, Zweiter Teil, 1830–1890, hrsg. v. Dorothea Kuhrau-Neumärker. Münster–Hamburg–London, LIT Verlag, 2002 (<i>Rózsa, Mária</i>)	351
Pesti Brigitta, Dédicaces et mécénat dans la Hongrie de la première moitié du 17e siècle, Budapest–Eger, Kossuth Kiadó–EKF, 2013 (<i>P. Vásárhelyi, Judit</i>)	354
Chronologie hongroise des bibliothèques, 4. volume, 2008–2010, Suppléments, corrections, 996–2007, Établie par Gyula Gerő avec la collaboration d'Ágnes Rácz, Budapest, OSZK, 2014 (<i>Kéglí, Ferenc</i>)	357
Ein Heiliger unterwegs in Europa, Tausend Jahre Koloman-Verehrung in Melk (1014–2014), hrsg. von Meta Niederkorn-Bruck, Wien, Weimar, Köln, Böhlau, 2014 (<i>Veszprémy, László</i>)	360
Ősz Sándor Előd, Bibliotheca Calviniana Transylvanica, Éditions de Calvin dans la Transylvanie des débuts de l'âge moderne, Kolozsvár, EME, Erdélyi Református Egyházkerület, 2014 (<i>Oláh, Róbert</i>)	363
John Roger Paas, The German Political Broadsheet 1600–1700, Volume 12, (1686–1700), Harrassowitz, Wiesbaden, 2014 (<i>G. Etényi, Nóra</i>)	367
Eubomír Jankovič, Inkunábuly. Umenie európskych knižných tvorcov 15. storočia v zbierke Slovenskej národnej knižnice, Martin, Slovenská národná knižnica, 2014 (<i>Rozsondai, Marianne</i>)	372
Komorová, Klára–Saktorová, Helená, Tlačé 16. storočia vo františkánskych knižniciach – Opera impressa saeculi XVI quae in bibliothecis Ordinis Franciscanorum asservantur, Martin, Slovenská národná knižnica, 2014 (<i>Zvara, Edina</i>)	374
Szinnyei et ses successeurs. Commémoration du centenaire de la mort de József Szinnyei senior, établie par Éva Szőnyi, Budapest, OSZK, Gondolat, 2014 (<i>Buda, Attila</i>)	376

AUTEURS	379
---------------	-----

MAGYAR KÖNYVSZEMLE 2015. 3. SZÁM

MAGYAR
KÖNYV-
SZEMLEKÖNYV-
ÉS SAJTÓTÖRTÉNETI
FOLYÓIRATREVUE
POUR L'HISTOIRE DU LIVRE
ET DE LA PRESSE

131. ÉVFOLYAM

2015

3

ARGUMENTUM KIADÓ

MAGYAR KÖNYVSZEMLE

Alapítva 1876-ban

Fondée en 1876

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZETE
ÉS AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
KÖNYV- ÉS SAJTÓTÖRTÉNETI
FOLYÓIRATA

CENTRE DE RECHERCHES EN SCIENCES
HUMAINES DE L'ACADÉMIE DES SCIENCES
DE HONGRIE ET DE LA
BIBLIOTHÈQUE NATIONALE SZÉCHÉNYI
POUR L'HISTOIRE DU LIVRE ET DE LA
PRESSE

Magyar Könyvszemle (Revue pour l'histoire du livre et de la presse – abrégé: MKsz)
Magyar Könyvszemle (Journal for the History of Book and Periodicals in Hungary – abbreviated: MKsz)
Magyar Könyvszemle (Zeitschrift für Buch-, und Pressegeschichte in Ungarn – gekürzt: MKsz)

131. ÉVFOLYAM 2015. 3. SZÁM

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG – COMITÉ DE RÉDACTION

MONOK ISTVÁN *főszerkesztő* ÁCS PÁL *társzerkesztő*
TERBE ERIKA *szerkesztő*

BOKA LÁSZLÓ BUDA ATTILA CSÁSZTVAY TÜNDE FARKAS GÁBOR FARKAS
MADAS EDIT NAGY LÁSZLÓ ROZSONDAI MARIANNE P. VÁSÁRHELYI JUDIT

NEMZETKÖZI TUDOMÁNYOS TANÁCSADÓ TESTÜLET – COMITÉ SCIENTIFIQUE INTERNATIONAL

FRÉDÉRIC BARBIER (Paris), EDOARDO BARBIERI (Milano), VILIAM ČIČAJ (Bratislava),
HOWARD HOTSON (Oxford), EVA MÁRZA (Alba Iulia), FERENC POSTMA (Amsterdam),
URSULA RAUTENBERG (Erlangen), SIPOS GÁBOR (Cluj Napoca), VLADIMÍR URBANEK (Praha)

SZERKESZTŐSÉG – RÉDACTION

1118 Budapest, Ménesi út 11–13.

<http://epa.oszk.hu/00000/00021> · mksz@oszk.hu

Les articles de la revue sont indexer et préserver dans

HISTORICAL ABSTRACTS, AMERICA: HISTORY AND LIFE, MTA: REÁL, MTA: MTMT

A Magyar Könyvszemlét az MTMT indexeli és a REAL archiválja.

Megjelenik negyedévenként – Trimestrielle

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletága (1089 Budapest, Orczy tér 1.). Előfizethető valamennyi postán, valamint e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu; faxon: (+36-1) 303-3440; További információ: (+36-80) 444-444. Példányonként megvásárolható az *Írók Boltyjában* (1061 Budapest, Andrásy út 45.) és az *Argumentum Kiadóban* (1085 Budapest, Mária u. 46.).

Előfizetési díj egy évre 5200 Ft.

TARTALOM

Zsoldos Endre: <i>Libellus Auguriorum</i> : asztrológiai táblázatok	261
Id. Frivaldszky János: Erdély első mineralógiája – támogatói és támadói	273
Markó Veronika: Szabó Dezső első és utolsó könyvtára	286

KÖZLEMÉNYEK

Az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár Ms I 3c jelzetű antifonáljének egy töredéke a Nagyszombati Városi Levéltárban (<i>Eva Veselovská-Körmendy Kinga</i>)	300
Az OSZK <i>Cod. Lat. 423</i> -as kódex „poeta christianus”-a (<i>Bolonyai Gábor</i>)	303
Pozsonyi-e az „I” kódex? (<i>Kovács Andrea</i>)	305
Egy ismeretlen 16. századi história a tatárjárásról a Petrovay-énekeskönyvben (<i>Schelhammer Zsófia</i>)	312
Egy latin nyelvű <i>Lázár-dráma</i> az OSZK Kézirattárában (<i>K. Kaposi Krisztina</i>)	316
<i>Ex bello pax, ex pace ubertas</i> . G. C. mester egyik metszetének lehetséges forrásáról (<i>Lovas Borbála</i>)	322
Thurzó Kristóf halotti versei (1614) (<i>Szöke Kornélia</i>)	326
Egy újabb kötet Bethlen Miklós kancellár könyvtárából (<i>Simon Melinda</i>)	335
Ismeretlen 18. századi magyarországi nyomtatványok (<i>Knapp Éva</i>)	337

FIGYELŐ

Csapodi Csaba és Csapodiné Gárdonyi Klára <i>Magyar Örökség Díja</i> , 2015 (<i>Rozsondai Marianne</i>)	349
---	-----

SZEMLE

Ruth Kestenberg-Gladstein, Heraus aus der „Gasse”. Böhmens Juden im 19. Jahrhundert. Neuere Geschichte der Juden in den Böhmischen Ländern, Zweiter Teil, 1830–1890, Hrsg. v. Dorothea Kuhrau-Neumärker. Münster–Hamburg–London, LIT Verlag, 2002 (<i>Rózsa Mária</i>)	351
Pesti Brigitta, Dedikáció és mecenatúra Magyarországon a 17. század első felében, Budapest–Eger, Kossuth Kiadó–EKF, 2013 (<i>P. Vásárhelyi Judit</i>)	354
Magyar könyvtártörténeti kronológia, 4. kötet, 2008–2010, Pótlások, javítások, 996–2007, Összeállította: Gerő Gyula, A szerkesztésben közreműködött Rácz Ágnes, Budapest, OSZK, 2014 (<i>Kégli Ferenc</i>)	357
Ein Heiliger unterwegs in Europa, Tausend Jahre Koloman-Verehrung in Melk (1014–2014), Hrsg. von Meta Niederkorn-Bruck, Wien, Weimar, Köln, Böhlau, 2014 (<i>Veszprémy László</i>)	360
Ősz Sándor Előd, Bibliotheca Calviniana Transylvanica, Kora újkori Kálvin-kiadások Erdélyben, Kolozsvár, EME, Erdélyi Református Egyházkerület, 2014 (<i>Oláh Róbert</i>)	363
John Roger Paas, The German Political Broadsheet 1600–1700, Volume 12, (1686–1700), Harrasowitz Verlag, Wiesbaden, 2014 (<i>G. Etényi Nóra</i>)	367
Lubomír Jankovič, Inkunábuly. Umenie európskych knižných tvorcov 15. storočia v zbierke Slovenskej národnej knižnice, Martin, Slovenská národná knižnica, 2014 (<i>Rozsondai Marianne</i>)	372
Komorová, Klára – Saktorová, Helená, Tlač 16. storočia vo františkánskych knižniciach – Opera impressa saeculi XVI quae in bibliothecis Ordinis Franciscanorum asservantur, Martin, Slovenská národná knižnica, 2014 (<i>Zvara Edina</i>)	374
Szinnyei és követői, id. Szinnyei József halálának 100. évfordulójáról megemlékezéső centenárium emlékkönyv, szerk. Szőnyi Éva, Budapest, OSZK, Gondolat, 2014 (<i>Buda Attila</i>)	376

SZÁMUNK SZERZŐI	379
-----------------------	-----

A szerkesztőség legfeljebb 1 ív terjedelmű és az MSZ 9651 szabványnak megfelelő kéziratokat fogad el (egy oldalon 30 sor, soronként 60 leütés, jegyzetek a főszöveg alatt vagy után). A Tanulmányok rovatba szánt kézírathoz fél oldal terjedelmű tartalmi kivonatot is kérünk.

A kiadásért felel az Argumentum Kiadó igazgatója. HU ISSN 0025–0171

A borítóterv Somogyvári Zsuzsa munkája. Tördelte Láng András.

Nyomta az Argumentum Kiadó nyomdaüzeme.

Egy ismeretlen 16. századi história a tatárjárásról a Petrovay-énekeskönyvben. A *Petrovay-énekeskönyv* minden régi magyar irodalommal foglalkozó kutató számára ismerős gyűjtemény lehet. Ferenczi Zoltán 1916-os tanulmányában¹ részletesen ismertette a kötet külsejét, történetét és tartalmát, amelyből megtudhatjuk, hogy rendkívül vegyes összetételű énekeskönyvről van szó: szerepel benne több história, egy részlet a *Salamon és Markalf*ból, sőt még a Miatyánk is román nyelven. Mindennek ellenére azonban az egyik legnagyobb értékét a közelmúltig nem fedezték fel.

Ferenczi tartalom-felsorolásának 8. eleme a *Bella Királynak a 'Pogány Tatár Hamokkal való viadallyaról szép Hiftora* címet viseli, a rövid leírás szerint pedig vagy a Heltai-féle *Cancionaléból*,² vagy az azzal megegyező szöveget közlő, szintén 1574-ben megjelent alkalmi nyomtatványból³ másolták. Ez a közlés azonban helytelen. A két nyomtatványban valóban ugyanaz a vers szerepel, Temesvári Jánosnak ez az írása, azonban az egyetlen sorában sem egyezik meg a *Petrovay-ék.*-ben található énekkel, mivel az egy eddig teljesen ismeretlen, új história a 16. századból. Témájuk természetesen közös, amint a feldolgozás módja is hasonló, egyéb különbségeken kívül azonban például a forrásuk sem ugyanaz.⁴ Mielőtt azonban részletesen leírnám a Béla-história fontosabb adatait, célszerűnek látszik a két szöveg szakirodalmi adatait számba vennünk.

A *Régi Magyar Költők Tára* VIII. kötetében Dézsi Lajos így kezdi a Temesvári históriához fűzött jegyzeteit: „Temesvári János Tatárjárású Krónikájának két régi kiadását ismerjük.”⁵ A továbbiakból kiderül, hogy a fent említett két nyomtatványra gondol, és teszi ezt annak ellenére, hogy ekkor már tizennégy év telt el Ferenczi tanulmánya óta, tehát tudnia kellene az ott leírt kéziratról is. Mindazonáltal Dézsi természetesen helyesen járt el, hiszen Petrovay Miklós tényleg nem az adott verset másolta le. Mindehhez érdemes azt is hozzátenni, hogy nem csak ő, hanem egyik későbbi RMKT kötet szerkesztő sem szerepelteti ezt a szöveget külön versként, illetve utalást sem tesznek rá semmilyen módon.

A 16. századi magyar vers repertórium⁶ az énekkel kapcsolatban már három forrásról beszél: a *Cancionaléról*, a fent már említett alkalmi nyomtatványról szintén 1574-ből Kolozsvárról (a Zsigmond-krónikával egybekötve), illetve a *Petrovay-énekeskönyvről*.⁷ Az adatbázis készítői tehát akaratlanul is továbbörökítik Ferenczi tévesztését. Illetve csak látszólag, az RPHA ugyanis rosszul határozza meg az ének helyét, mikor az 51r lapra teszi azt, nem pedig a 65v-re, ahol igazából található. Ez a tévedés abból adódik, hogy véletlenül Temesvári István a Kenyérmezei viadalról szóló szövegének adatait közli ennek a versnek az esetében is. Az tehát egyértelmű, hogy Temesvári szövegének tekintik az írást, csak véletlenül a „rossz” Temesvári adataival párosítják. Ehhez kapcsolódóan fontos információ az is, hogy az adatbázis nem közli a *Petrovay-ék.* akrosztichonját, holott ezt meg szokta tenni a kéziratos források esetében is. Ez természetesen magyarázható azal, hogy az elhelyezkedési adatai sem a sajátjai, ennek tükrében viszont kevésbé szerencsés azt a látszatot kelteni, mintha a kézirat is egy lenne a vers forrásai közül és a *Cancionale* változatát

¹ FERENCZI Zoltán, *Petrovay Miklós énekeskönyve = Irodalomtörténeti Közlemények*, 1916, 201–219. http://epa.oszk.hu/00000/00001/00111/pdf/ITK_EPA00001_1916_02_201-219.pdf [2014. 12. 16.]

² HELTAI Gáspár, *Cancionale*, szerk. Varjas Béla (Bibliotheca Hungarica Antiqua, V), Bp., Akadémiai, 1962.

³ <http://www.arcanum.hu/oszk/lpext.dll/eRMK/1f0f/2167/2373?fn=document-frame.htm&f=templates&2.0>

⁴ Az egyszerűség kedvéért a továbbiakban Temesvári szövegét a szerző megjelölésével fogom emlegetni, a másik históriát pedig, ismert szerző hiányában, Béla király históriájának, stb. nevezem majd.

⁵ *Régi Magyar Költők Tára: XVI. század*, 8, szerk. Dézsi Lajos, Bp., Akadémiai, 1930, 468.

⁶ *Répertoire de la poésie hongroise ancienne*, I–II, főszerk. Horváth Iván, szerk. Hubert Gabriella, Éditions du Nouvel Objet, Paris, 1992.

⁷ *Petrovay-énekeskönyv*, <http://rpha.elte.hu/rpha/book/MKEVB1-0093> [2014. április 19.]

tartalmazná. Ennél is nagyobb baj azonban, hogy nem veszik fel a rekordok közé a Béla királyról szóló másik históriát sem a digitális, sem a papíralapú kiadásban, amivel gyakorlatilag elvesztünk egy verset a 16. századból, adatközlési szempontból mindenképpen. Azért is különösen meglepő ez, mivel Stoll Béla a kéziratos énekeskönyvekről szóló bibliográfiájában közli, mettől meddig terjed az ének, és ez az énekeskönyv 65v lapjától a 100r lapjáig tartó részt öleli fel.⁸ Már ha csak feltételezésekbe bocsátkozunk is, és a gyűjteményben általános 6 versszakkal számolunk egy lapra, körülbelül 420 darabot kellett volna feltételezniük. Most már tudjuk, hogy egészen pontosan pedig 438 strófáról beszélhetünk, míg Temesvári szövege 190-ből áll. Tehát már a terjedelmi különbség nyilvánvalóvá teszi, hogy nem ugyanarról a versről van szó, vagy legalábbis semmiképp nem ugyanolyan változatáról. A fenti adatok tükrében tehát úgy látszik, hogy létezik egy olyan história, amelyről a szakirodalom gyakorlatilag semmilyen adatot nem tud felmutatni, pedig egy már ismertett énekeskönyvben szerepel.

A Béla királyról szóló szövegnek természetesen a kolofónja is teljesen más, mint a Temesvári-históriaé:

Ezeröttszázban írnak az hetvenben,
Mikor ez éneket szerzék versekben,
Keresztelő Szent János innepiben,
Isten ostorátúl minden rettenjen.⁹

Látszólag tehát egy évvel korábban keletkezett, mint Temesvári írása. Az énekeskönyvbe azonban Petrovay Miklós a história alá még odaírta, hogy „Anno D. 1571”. Ha a kolofón adatait helyesnek véljük (egyelőre pedig nincs okunk kételkedni), akkor esetleg egy nyomtatási vagy lejegyzési dátumot sejtethetünk az egy évvel későbbi évszám mögött, amelyet Petrovay a szöveggel együtt átvett, majd kiegészítette a saját leírásának dátumával (Scripsitt Nicolay Petrovay die 30 July. Anno D. 1672).

Az énekeskönyvben szereplő história akrosztichonnal nem rendelkezik, ezért a betűsört teljes hosszában közölni nem tartom érdemesnek, mivel rendkívül hosszú énekről van szó, értelmezhető szöveget azonban bizonyosan nem adnak ki a versfői. Valószínűleg elég csak a strófafezdő betűk egy részét leírni ahhoz, hogy ez nyilvánvalóvá is váljon:

E V A L D E I D M D U S N E H A O H L K M C R K F E V M M D R S M U K M O S V -
S E E V E E N S M D I E H C E V A E M M S M E D N T H I J B E H U M E K F M H H E J -
N E U M N L M H D N A N T I A H K E A E D H B G H D I H E H I M E I F H H C I N A M A -
A E P T M J M L I K L O H E C D L A B D M A P M S M K E H C H V S A L I H A L S A E

Az új história és a Temesvári-féle tartalma természetesen majdhogynem teljesen közös, azonban bizonyosan nem ugyanazt a forrást követik. Temesvári szövegének forrása Antonio Bonfini *Rerum Hungaricum Decades* című műve,¹⁰ pontosabban a második tized nyolcadik könyve. A Béla-história viszont Rogerius barát művéből, a *Carmen miserabile*-ből dolgozik (így pedig közvetett módon a Thuróczy-krónikából), olyan hűen, hogy még a latin címeket is meghagyja az egyes részek elkülönítése végett. Ennek megfelelően sok apróbb és nagyobb különbség van a két változat között,

⁸ STOLL Béla, *A magyar kéziratos énekeskönyvek és versgyűjtemények bibliográfiája (1542–1840)*, Budapest, Balassi Kiadó, 2005, 93. <http://www.balassikiado.hu/BB/netre/html/stoll.html> [2014. december 16.]

⁹ *Petrovay-ék.*, i. m. 100r.

¹⁰ BONFINI, Antonio, *Rerum Hungaricum Decades*, <http://www.balassikiado.hu/BB/netre/html/bonfini.html> [2014. 04. 19.]

a források eltérése azonban csak még különösebbé teszi a jelenséget, hogy ugyanazt a témát két szerző egy év eltéréssel (nyilvánvalóan egymástól függetlenül) dolgozza fel.

Fontos még megjegyezni, hogy bizonyos moralizálás és a protestantizmus melletti állásfoglalás mindkét műben megfigyelhető, azonban a megnyilvánulás milyensége felett nem szabad elsiklanunk – Temesvári a története végén, az utolsó versszakokban szerepelteti erkölcsi mondanivalóját, meglehetősen didaktikus módon, amely főként arra a hagyományra épül, hogy Isten megbünteti a magyarokat gonosz tetteikért, ahogyan megtette már többször a zsidókkal is, ezért minden keresztyén kövesse a tanítását; illetve amelyet közéletivé is tesz, mikor a törökökre vonatkoztatja. Dézsi Lajos szerint is „csupán itt-ott nyilvánul némi önállóság az összefoglalásban és kihagyásokban, némi eredetiség a közbeiktatott feddésben és példalózásban.”¹¹ Nem tartja tehát figyelemreméltónak a feldolgozás milyenségét. Annak ellenére, hogy a Béla história szerzője sem tér el a forrásától és könnyen nyomon követhetően dolgozza azt fel, mégis érdekesebb, izgalmasabb szöveget kapunk, mint Temesvárié. Ugyanis a „tanulmány” itt már az első strófákban megdöbbentően keményen megjelenik, mikor a szerző nyíltan támadja a katolikus hitet, „az Isten ellen való pápai szerzést”, amelyet a szöveg állítása szerint az adott korban is csak nemrég hagytak el. Protestánsként természetesen elveti a szentek imádatát és az önsanyargatást az üdvösség nevében, a mód azonban, ahogyan ezt teszi, meglehetősen újszerű. A történetek esetében pontosan azt a fajta beszédmódot szoktuk meg, amelyet Temesvárinál is látunk, és ott, ahol látjuk, a szöveg végén. A Béla história fogalmazásmódja és nyíltsága, amellyel mondanóját bevezetés gyanánt tárja az olvasó elé rendkívül szokatlan. A szerző szerint ez az oka ugyanis, a katolikus vallás, hogy Isten megbünteti a magyarokat. Nem úgy, ahogyan Temesvárinál, aki fertelmes bűnökről beszél, gonosz életről, és hitetlen népről. Valószínűleg ezek a megfogalmazások is ugyanazt az üzenetet próbálják közvetíteni, azonban sokkal finomabban igyekeznek azt az emberek tudtára adni, mint a másik história nyílt beszédmódja, ami sokkal keményebb és egyértelműbb, mint bármilyen ének, amit eddig olvashattunk.

Nem a beszédmód azonban az egyetlen dolog, amely megkülönbözteti a történetet az eddigi műfajból ismert szövegektől. A rímelése ugyan nem kiemelkedő, hiszen többnyire a megszokott vala-vala formulával vagy ragrímekkel dolgozik, a szótagszámot viszont, meglepően tehetségesen, (a terjedelemhez viszonyítva) kevésszer rontja el, és, egyik legkiemelkedőbb erényeként, megdöbbentően sokszor találkozunk strófák közötti áthajlással, amely technika igen kevéssé jellemző ebben a korban.

A közvetíteni szánt üzeneten kívül érdemes még a szöveg eredetéről is ejteni néhány szót. Stoll Béla bibliográfiájában azt írja, hogy a szövegeket valószínűleg általában korai kéziratokból másolta Petrovay.¹² A többi, az énekeskönyvben szereplő írás egyéb forrásainak ismeretében azonban gyaníthatjuk, hogy Petrovay inkább nyomtatványokból másolja le az énekeket,¹³ így érdemes belegondolni, hogy talán ez a história is ki volt nyomtatva. Ezekben az években rendkívül sok ponyvakiadvány jelent meg a nyomdákban, amelyek között, részben talán János Zsigmond cenzurarendelésének köszönhetően,¹⁴ tartalmában sem lenne kiugró ez a szöveg, és az RMNY is több esetben csak hasonlóan kevés vagy bizonytalan adatból feltételezi bizonyos nyomtatványok egykori létezését. Ilyen körülmények között nem nehéz elképzelni, hogy létezett valamikor egy mára már elveszett nyomtatvány erről a históriáról is.

¹¹ *Régi Magyar Költők Tára*, i.m. 469.

¹² STOLL 2005.

¹³ Amint azt már Ferenczi Zoltán is megjegyzi tanulmányában.

¹⁴ „Kömlös Andrásról köztudott, hogy János Zsigmond türelmi rendelete folytán főként történeteket adott ki ponyva-formátumban, füzetes nyomtatványokként, nagy-nagy sikerrel” VADAI István, *Az eposztól a ponyváig: „Oly búval, bánattal az Aeneas király...” = Irodalomtudományi Közlemények*, 1992, 683.

E tanulmány fő célja a história bemutatása, jellemzése volt, így a szerzőség kérdésével jelenleg nem foglalkoznék, mindössze annyit jegyeznek meg hozzá kapcsolódóan, hogy mivel a szerző nem nevezi meg magát a kolofónban, akrosztichonja nincs a versnek, Petrovay Miklós pedig semmilyen egyéb adatot nem közöl az ének esetleges írójáról, talán számolhatunk egy újabb ismeretlen alkotóval a 16. századból.

SCHELHAMMER ZSÓFIA